

Een moeder.
Een spionne.
Een saboteur.

DE
VROUW
ZONDER
NAAM

Roman

AUDREY BLAKE

Audrey Blake

De vrouw
zonder naam

Roman

Vertaald door Marianne Locht

KokBoekencentrum Uitgevers – Utrecht

Voor Stella. Omdat ze het vroeg. – JF
Voor Imogen, Vaila en Ingrid – pittige vrouwtjes. – RS

Proloog

Parijs, 12 augustus 1928

‘Maman, tu ne le connais pas.’ Moeder, u kent hem niet.

Stilte aan de andere kant van de lijn. Ik drukte de hoorn met mijn schouder tegen mijn oor, en kroop zo ver mogelijk in de nis in de muur waar de telefoon hing. Nog steeds niets. Ik keek door de gang naar mijn dochter, Jacqueline, die rustig in de salon zat. Ze was klein voor haar zes jaar, wat nog versterkt werd doordat ze in een grote leunstoel opgekruld zat, met een boek open op haar schoot. Langzaam sloeg ze een bladzijde om.

Verdraaid. Ze zat te luisteren. Ik liep achteruit zo ver het snoer reikte en duwde met mijn voet tegen de deur, die bijna helemaal dichtging.

Er klonk een geërgerde zucht door de hoorn. ‘Dat zei ik toen ook tegen jou, Yvonne, maar je moest en je zou met hem trouwen.’

‘Ja, maar –’ Ik beet op mijn lip. Ik was dom geweest.

‘Een vrouw hoort aan de zijde van haar echtgenoot. Je bent nu lang genoeg weggeweest. Je moet weer terug naar Londen.’

‘Alex wil me daar niet.’ En hier, in Parijs, wilde Henri me wel. Mijn leven had weer glans – behalve als ik mijn moeder sprak.

‘Yvonne, je bent nu al maanden weg en je bent voortdurend met die man op stap. Straks komt je echtgenoot het nog te weten.’

‘Nou en?’ Alex stak zijn gevoelens voor de weduwe aan

de overkant van de straat ook niet onder stoelen of banken.
'Ik wil scheiden.'

'Daar zal je man nooit mee instemmen.'

'Dat zal hij wel moeten als ik in Frankrijk blijf.'

'En denk je dat Henri met je zal trouwen?'

'Dat wil hij wel,' kaatste ik terug. 'Maar eerst moet ik van Alex af.'

'Dat gaat nooit werken.'

Dat had ze over mijn huwelijk ook gezegd. 'Ik ben niet –'

Buiten werd vrolijk getoeterd. Mijn hart sloeg een slag over.

'Ik moet gaan, moeder.'

'Yvonne –'

'Daag.' Ik was geen zes jaar meer. Ik legde de hoorn op de haak en pakte een nieuwe, crèmekleurige clochehoed met een breed, bruin lint erom. 'Jacqueline! Pak je jas maar.' In de spiegel inspecteerde ik de diagonale snit van mijn rok.

'Mammie?'

Ik gaf in het Engels antwoord, omdat ik voelde dat dit niet het moment was om erop te staan dat ze Frans sprak. Ze zou het uiteindelijk vanzelf wel beu raken dat mensen haar niet begrepen. 'Wat is er? We moeten opschieten, Jacqueline.'

'Ik mis papa. Kunnen we niet naar huis?'

Ik draaide me om en stond tegenover een miniatuurversie van Alex, compleet met over elkaar geslagen armen en gefronste wenkbrauwen. Ik nam even de tijd om weer tot mezelf te komen.

Ik ging op mijn hurken zitten en nam Jacquelines handen in de mijne. Ze waren klein en beweeglijk, net als die van mij. 'Hij wil ons niet,' zei ik zacht. 'Ik weet dat het moeilijk is, maar –'

Ze knipperde twee keer met haar ogen en tuitte haar lippen. 'Mij wil hij wel. Dat weet ik.'

Dit was niet het moment om erop te wijzen dat het al zes weken geleden was dat hij haar voor het laatst een brief gestuurd had. 'We houden allebei heel veel van je, liefje. Zullen we er later verder over praten? We willen ons autoritje niet

door zorgen laten bederven, zeker niet op zo'n mooie dag als vandaag.' Ik hielp om haar armen in de mouwen van haar jas steken. Als ze maar niet weigerde mee te gaan. Henri was geweldig met haar, maar het was niet vreemd dat ze een beetje afstandelijk was. Op den duur zou ze wel ontdooien, maar nu wilde ik hem niet laten wachten.

'Vlug, lieverd.'

Ze trok haar gebreide muts over haar hoofd en liep stampend naar buiten.

'Dag schat, hoe gaat het met je?' riep Henri naar me. Jacqueline negeerde hem, zoals gewoonlijk, en ging op de achterbank van de cabriolet zitten met hetzelfde enthousiasme alsof ze naar de tandarts moest.

Ik zette mijn hoed recht en glimlachte naar Henri, terwijl ik hem op beide wangen zoende.

'Problemen?' fluisterde hij.

'Het stelt niets voor,' zei ik.

'Heb je zin in een ijsje, Jacqueline?' vroeg Henri, terwijl hij het portier voor me openhield. 'Daar is het een prachtige dag voor, vind je niet?'

'Ik heet Jackie,' zei ze.

Het was al heel wat dat ze Frans sprak. Henri sprak geen Engels.

'Zo noemen je klasgenootjes je alleen,' zei ik. 'Dit jaar krijg je nieuwe vriendinnetjes en weer een andere bijnaam.'

Jacqueline keek boos omlaag naar haar knieën.

'Het wordt ijs, zeker weten,' zei Henri en hij schakelde in de eerste versnelling. 'Hou je vast, Jackie!' Hij reed met een flinke snelheid de hoek om, waardoor we allebei in de lach schoten. Jacqueline vond het heerlijk in de auto, hoe afstandelijk ze ook deed, en vooral als Henri het een beetje spannend maakte.

We lieten de buitenwijken van Parijs achter ons en stoven door Maisons-Lafitte, het stadje waar ik was opgegroeid, en raasden langs wegen die aan weerszijden omzoomd waren door ondoordringbare muren van groen – het bos van Saint-Germain.

‘Wat heb je voor de lunch?’ vroeg ik.

‘Brood, brie, paté voor mij, en tomaten voor jou, lieverd, omdat ik weet dat je er niet van houdt. Wat peren, een heel lekkere fles chardonnay en gemberbier voor Jacqueline,’ zei Henri. ‘Een pruimen-tarte tatin, die je denk ik wel lekker vindt, en een thermosfles koffie.’

‘Klinkt heerlijk,’ zei ik.

‘Over ongeveer een kilometer is er een afslag,’ zei Henri. ‘Dan gaan we te voet het bos in en zoeken daar een plekje om te picknicken. Dan lopen we na het middagdutje terug naar de auto en halen onderweg naar huis dat ijsje.’ Hij grijnsde naar me.

Ik lachte terug en keek even achterom naar Jacqueline. ‘Klinkt goed, vind je ook niet?’

‘Wat voor ijsje?’ vroeg Jacqueline, die nog niet helemaal overtuigd was.

‘Wat je maar wil,’ beloofde Henri gul.

‘Van wat ze in de winkel hebben,’ verbeterde ik. Toen keek ik weer voor me uit naar het natuurschoon.

‘Help je even opletten, lieverd? Ik wil de afslag niet missen,’ zei Henri. Hij gaf me een verkreukelde landkaart, terwijl hij zijn ogen op de weg gericht hield. De kaart flapperde in de wind en ik vouwde hem moeizaam open. We vlogen over een recht stuk weg.

‘Misschien moet je iets langzamer rijden,’ zei ik. ‘Anders vliegt dit ding nog weg of slaat in mijn gezicht.’

‘Andere kant boven, lieverd,’ zei Henri.

‘Ja, dat weet ik, maar ik –’

‘Alle mensen!’

Ik knalde tegen het dashboard toen Henri op de rem trapte. Een hert sprong over de weg en verdween tussen de bomen. De achterkant van de auto brak uit en slingerde van rechts naar links

‘Neel!’ schreeuwde ik, terwijl we naar de kant van de weg schoven.

De auto slipte onvermurwbaar door en steentjes spoten de lucht in.

‘Hou je vast!’ schreeuwde Henri. Ik draaide me om naar Jacqueline, maar opeens vloog ik door de lucht. Ik kwam met een klap op de grond terecht en hapte naar adem in een regen van glasscherven.

‘Yvonne!’

Ik hief mijn hoofd op en zag Henri aan de rechterkant door het hoge gras over een los wiel heen kruipen.

‘Jacqueline?’ bracht ik hijgend uit zonder geluid.

Henri boog zich over me heen en strekte bezorgd zijn handen naar me uit. ‘Gaat het?’

‘Waar is Jacqueline?’

Dit keer hoorde hij me en hij krabbelde overeind.

Ik pakte zijn hand en trok mezelf omhoog.

De auto lag minstens tien meter bij ons vandaan, ondersteboven, tegengehouden door een paar dikke bomen.

‘Jackie!’ Ik strompelde naar voren, terwijl ik wanhopig om me heen keek of ik haar blauwe muts ergens zag.

‘Jacqueline!’ Henri was sneller, mijn benen wilden niet. ‘Hier is ze,’ riep hij, voorovergebogen bij de achterkant van de auto. ‘Ze is –’

Ik wankelde naar hem toe en zag haar, onder de auto, met bloed op haar rok en haar blauwe, gebreide trui. Ik snakte naar adem en zakte op de grond neer, waar ik haar slappe lichaam in mijn armen nam. ‘Liefje, meisje,’ snikte ik. ‘Alsjeblieft, alsjeblieft.’

‘Er zullen haar leven lang littekens op haar been te zien blijven,’ beet Alex me toe. Zijn woorden zouden me geraakt hebben als ik mezelf niet de hele afgelopen week hetzelfde verwijt had gemaakt.

Het spijt me zo, Jackie.

Mijn ogen dwaalden naar onze dochter, die in een rolstoel in de tuin van het ziekenhuis zat. Ik legde mijn hand tegen

de ruit tussen ons in. Het deed me verdriet dat ze zo ver weg was. Ik had haar hand vastgehouden in de ambulance en was dicht bij haar gebleven vanaf het moment dat ze uit de operatiekamer kwam. Het was nog maar de tweede keer dat ze in de tuin kwam. Ik wilde bij haar zijn, maar Alex wilde me iets zeggen, en we wilden geen van beiden dat iemand het zou horen.

Toen hij de vorige avond was aangekomen, was Jackie dolblij geweest. Voor mij was het een marteling. We hadden naar elkaar geglimlacht en er voor haar het beste van gemaakt, maar er was geen gelegenheid geweest om te praten. Wat kon ik ook zeggen? Het was mijn schuld. Ik was enorm dankbaar dat ze nog leefde, dat ze nog benen had, dat ze kon lopen.

‘Ik neem haar mee naar huis,’ zei Alex.

‘Dat kun je niet doen.’ Ik zei het zo vastberaden als ik maar kon. ‘Ik ben haar moeder.’

‘Ik ben haar vader. Ze heeft me nodig. Je ziet wat ervan komt als ik haar bij jou achterlaat.’

‘Het was een ongeluk,’ zei ik, maar ik wist dat Alex daar nooit mee zou instemmen.

‘Een ongeluk,’ snoof hij. ‘Verwaarlozing, daar lijkt het meer op. Kijk eens hoe blij ze is om me te zien.’

‘Natuurlijk is ze blij. Ze denkt dat het betekent dat we weer samen zijn als gezin.’

Hij sperde zijn neusgaten open.

‘Een meisje heeft haar moeder nodig,’ zei ik.

‘Net als jij de jouwe?’

Ik hield mijn handen stil langs mijn zij. Maman en ik waren het zelden eens, en Alex gaf vaak steken onder water. ‘Jackie en ik blijven hier,’ zei ik. ‘Je weet dat we niet onder één dak kunnen wonen.’ Als Alex me de toegang tot onze gezamenlijke bankrekening ontnam, zou ik doen wat eerder ondenkbaar had geleken – dan zou ik vragen of we bij mijn moeder mochten inwonen.

‘Misschien jij en ik niet, maar Jackie en ik gaan dat zeker

doen. Denk maar niet dat ik haar achterlaat bij jou en die man die haar bijna heeft omgebracht. Of de man die je volgende maand weer aan de haak slaat, of de maand daarna.'

Ik verstijfde. Ik wilde niet met hem over Henri praten, die zich had teruggetrokken zodra ik Alex' telegram had ontvangen. Sinds het ongeluk wist ik niet goed wat ik van hem moest denken. Ik wist ook niet wat ik van mezelf moest denken, dus ik ontweek spiegels. Ook daar had Alex op gewezen, omdat hij zich ergerde aan mijn vermoeide gezicht en slordige haar. 'Ik heb je al honderd keer gezegd dat ik wil scheiden,' zei ik kortaf.

Aan de andere kant van het raam leunde Jackie voorover in de rolstoel en babbelde vrolijk met mijn moeder.

'Ze ziet er beter uit sinds ik er ben,' zei Alex en hij kwam naast me bij het raam staan.

Ik wilde dat ik het kon ontkennen.

'Ze wil naar huis. Dat is in Londen,' hield Alex vol. 'Als je ons probeert tegen te houden, weet je wat ik moet doen. Geen enkele rechter zal haar bij jou laten blijven, niet als ik het niet wil. Niet na wat er nu gebeurd is.'

Ik sloot mijn ogen. 'Je mag haar niet van me afpakken. Alsjeblieft, Alex. Je weet dat je niet voor haar kunt zorgen. Je bent nooit thuis.'

'Bij jou scheelde het geen haar of ze was dood geweest, of kreupel. Dat is bij mij nog nooit gebeurd.'

Hou je mond. Hou je mond. Hou je –

'Het spijt me.' Alex zuchtte. 'Dat was niet eerlijk. Jij was niet degene die achter het stuur zat.'

Maar je hebt wel de man uitgekozen die reed. In gedachten maakte ik de zin voor hem af.

Hij tikte tegen het raam, waarmee hij wilde zeggen dat ik met hem naar het meisje met donker haar moest kijken, dat buiten in de zon zat te lachen. Ik deed het, en ergens deed het pijn om te zien dat haar ogen straalden, anders dan gisteren.

'Natuurlijk wil ze het hele gezin,' zei hij nors. 'Dat willen

alle kinderen. En nee, ik kan niet tegelijk haar vader en haar moeder zijn. Daar heb je gelijk in.'

Ik wachtte.

'Voor haar moeten we dit verstandig aanpakken.'

Wanneer was ik ooit verstandig geweest? Dat was een van zijn belangrijkste grieven tegen mij, hoewel ik zeker wist dat hij jaren geleden juist daarom van me hield. Toen was ik heerlijk spontaan. Nu was ik impulsief en onverantwoordelijk.

Misschien zouden we elkaar niet naar de keel vliegen als we een beetje afstand van elkaar hielden, maar we vonden elkaar niet eens meer aardig. Ik kon niet terug naar Engeland. Ik zou er stikken. Frankrijk was mijn thuis, waar ik een nieuw leven kon beginnen in plaats van langzaam dood te gaan.

Maar als ik Jackie niet kon krijgen... dan had ik ook geen leven.

Ik wendde me tot Alex, achter de barricade van mijn over elkaar geslagen armen. 'Wat is je voorstel?'

Zijn ogen bleven op Jackie gericht. 'Kom terug naar Londen. Dan verzinnen we wel iets.'

1

Er zijn enorme aantallen mensen, niet alleen op dit eiland maar in elk land, die in deze oorlog trouwe dienst bewijzen, maar wier namen nooit bekend zullen worden en wier daden nooit zullen worden vastgelegd. Dit is een oorlog van Onbekende Strijders. Maar laten we allemaal blijven strijden, in vol vertrouwen en plichtsbesef, en niet opgeven. Dan zal de duistere vloek van Hitler opgeheven worden.

Winston Churchill, 14 juli 1940

Londen, 5 juli 1942

‘Alles is in orde – voor nu,’ zei Vera Atkins, terwijl ze het slot van mijn koffer dichtklikte. ‘Maar dit kun je niet meenemen. Dat weet je toch, Yvonne.’

‘Jacqueline,’ corrigeerde ik haar. Dat was de naam op mijn zorgvuldig vervalste Franse identiteitspapieren. ‘Jacqueline Viallat.’

‘Ja, voor nu,’ zei Vera instemmend. ‘Je zult nog wel veel meer namen gaan gebruiken, verwacht ik.’ Ze was gewoonlijk kordaat van aard, maar nu kwam er een zachte uitdrukking op haar gezicht, terwijl ze keek naar het ouderwetse, zilveren medaillon, dat ze uit een opgerold paar bruine kousen uit mijn koffer had gehaald. Met half toegeknepen ogen keek ze naar het meisje op de foto, die vijftien jaar geleden gemaakt was. ‘Dit is haar, toch? Je dochter, Jacqueline?’

‘We noemen haar Jackie. Ze is door en door Engels.’ Als vanzelf herhaalde ik wat Jackie zelf altijd zei. Ik had het al zo vaak gehoord. En elke keer hield ik mezelf voor dat Jackie het niet zei om mij af te wijzen.

‘Je hoeft niet te gaan, dat weet je,’ zei Vera zacht.

Ik fronste sceptisch mijn wenkbrauwen. Ze was verplicht dat te zeggen. Na maanden van training – schieten, bommen maken, codeschrift leren, overtuigend leren liegen – klonk dit ongelooflijk.

‘Echt waar,’ zei Vera langzaam, en nog zachter. ‘Je weet dat het allemaal vrijwilligerswerk is.’

‘Ik ben niet bang.’ Mijn linker ooglid trilde door slaapgebrek, niet omdat ik loog.

‘Dat weet ik. Maar als je erop zou willen terugkomen, is dit het moment om dat te doen. Als je familie –’

Ik schudde mijn hoofd. ‘Ik ga.’ Vera wist dat ik een dochter had, maar niet dat ze volwassen was, getrouwd, en druk met haar eigen leven. Alex, mijn echtgenoot, van wie ik gescheiden leefde, zou het niet opvallen dat ik weg was.

‘Dan moet je je eigen leven achterlaten.’ Onder haar donkere, zorgvuldig gevormde wenkbrauwen, keken haar ogen me vragend aan. Ik las er dezelfde twijfel waar ik maandenlang mee geworsteld had. *Kan ze dit wel?*

Goed dan. Het zou niet moeilijk moeten zijn om alles achter te laten, nu alles was zoals het was. ‘Bewaar jij het medaillon voor me?’ Het stelde niet veel voor, alleen dat ene fotootje en het kettinkje dat ik had gekocht van twee maanden achterstallig loon, toen ik mijn training voltooid had en ze me hadden aangesteld bij de First Aid Nursing Yeomanry, ook wel bekend als de Fany’s. Ik vertrouwde Vera. Ze had al veel mannen naar Frankrijk uitgezonden.

Maar geen vrouwen – nog niet.

‘Natuurlijk bewaar ik het voor je.’ Vera stak het kettinkje in de zak van haar uniform. ‘Ik heb van allerlei mensen snuisterijen en instructies. Als je nog brieven wilt achterlaten, of...’

Ik schudde mijn hoofd.

‘Heb je de advocaat gesproken die ik je had aangeraden? Heb je een testament opgesteld?’

‘Ja.’ Opnieuw hield ik mijn gedachten voor me, omdat ik me

schaamde voor de waarheid. Ik had geen bezittingen, behalve deze koffer met kleding, in Frankrijk gemaakt en met Franse labels, de gevechtsmessen, een gouden poederdoos, en een zijden sjaal met de kaart van de Loire erop gedrukt, maar de wegen, steden en dorpen zagen eruit als takken en bloesems. Het was allemaal door de overheid verstrekt voor Jacqueline Viallat. Mijn nieuwe ik. ‘Alles is geregeld.’

‘Mooi.’ De lichte rimpel verdween van Vera’s voorhoofd. ‘Ik breng je wel even naar Tempsford. Veel succes, Jacqueline.’

Ik grijnsde en schudde de hand die ze naar me uitstak. ‘Bedankt. Jij ook.’ Ik was altijd een dromer geweest, wilde altijd wat onmogelijk was, onwaarschijnlijk, onwaar. Tot nu toe had het me nergens gebracht.

Maar morgen zou ik op het vliegtuig stappen naar Frankrijk, naar bezet gebied.

'De samenwerking van deze twee auteurs heeft
geresulteerd in een voortreffelijke historische roman.'
– *Nederlands Dagblad* over *De assistente van de chirurg*

1942. Hoewel ze de bom die haar huis verwoestte overleefde, is Yvonne het doel van haar bestaan kwijt. Ze is vervreemd van haar man en haar dochter ziet ze nauwelijks. Maar dan krijgt ze de kans van haar leven: ze wordt gerekruteerd als eerste vrouwelijke sabotage-agent van Groot-Brittannië. Al verwacht men in een uitzichtloze oorlog niet veel van deze onopvallende vrouw.

Maar haar vasthoudendheid, haar talent om niet op te vallen en enorme kennis van explosieven onderscheiden Yvonne. Al snel arriveert ze in bezet Frankrijk, klaar om het naziregime het vuur aan de schenen te leggen. Maar ze realiseert zich ook dat ze zich weleens volledig in haar taak zou kunnen verliezen...

De vrouw zonder naam is gebaseerd op ware gebeurtenissen en vertelt het levensverhaal van de vergeten heldin Yvonne Rudellat.

Audrey Blake is het pseudoniem van Jaima Fixsen en Regina Sirois, twee schrijvers die elkaar ontmoetten als finalisten van een schrijfwedstrijd en besloten hun krachten te bundelen. Eerder schreven ze samen een serie over de vrouwelijke arts Nora Beady.

NUR 302

9 789029 737623

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT